

פרק ביצד מערימין

מתניתין: כד-ב

חלה עליו קדושת בכור בהיותו עובר אלא רק בשעת יציאתו מהרחם. (2) וכיון שהקדים והחיל על העובר קדושה אחרת, טרם שחלה עליו קדושת בכור, שוב לא חלה עליו קדושת בכור בשעת לידתו.

ואם היתה לו בהמה מעוברת [ובגמרא יבואר אם היתה בהמת קדשים או חולין] ואמר: **אם תלד נקבה, תהא זבחי שלמים! וילדה נקבה, תקרב שלמים.**

ואם הקדישו גם לעולה וגם לשלמים, שאמר **"אם זכר הוא העובר, יהא עולה. ואם נקבה היא, תהא זבחי שלמים"**, (3) הרי אם —

א. ילדה זכר ונקבה — הזכר יקרב עולה, והנקבה תקרב שלמים.

ב. ילדה שני זכרים — חלה קדושת עולה על שני הולדות, שהרי אמר "אם זכר, יהא עולה". אך כיון שלא נדר אלא קרבן עולה אחד, הרי אחד מהם יקרב עולה, לנדרו.

אחרי ששנינו בפרק הקודם את דין הולד של קרבן חטאת, מבארת המשנה בפרק זה את דין הולד של שאר הקדשים.

בהמה מעוברת של ישראל שהיתה "מבכרת" [לפני לידתה הראשונה], ורוצה הישראל שלא תחול על הולד קדושת בכור, כדי שלא יצטרך ליתנו לכהן, הרי אם ברצונו להפריש את הולד לקרבן [עבור תשלום חובתו או לתשלום נדרו, או לנדבתו], להביאו עולה, יכול הישראל "להערים" ולהפקיע את הולד מקדושת בכור.

ביצד "מערימין" (1) על הבכור, לפוטרו מקדושת בכורה?

מבכרת שהיתה מעוברת, אומר בעליה: מה שבמעיה של זו, אם זכר הוא, יהא עולה!

ואז, אם ילדה זכר — יקרב עולה. כי לא

נקט, שכאשר יש לו שתי בהמות ואחת מהן ראויה לעולה, מקדישה לעולה.

ומעיר הרש"ש: מנין ידע שיוולדו לו תאומים? אלא, כתב הרש"ש, הטעם הוא, כיון שיכול להקדישו לעולה, אינו רשאי להורידו לקדושת שלמים.

לדעת התוס' יום טוב, מדובר שהאם היא חטאת. ולכן, רשאי להקדיש את העובר אפילו קדושה קלה כדי להצילו ממיחה. לפיכך לא תירץ מטעם הורדה מקדושה. ואילו הרש"ש מבאר, שלא מדובר דוקא בולד חטאת. לפיכך מתרץ שמקדישו לעולה משום שאסור להקדישו לשלמים.

1. כתב הרמב"ם בפירושו המשנה: תחבולת ההיתר תקרא "ערמה", ושאינו להיתר תקרא "מרמה". עיין תוס' יום טוב ורש"ש ותפארת ישראל.

2. כמו שדרשו בספרא [והובאה בגמרא] כתוב [ויקרא כז] "אשר יבוכר לה' בבהמה לא יקדיש איש אותו", ודרשינן: משיבוכר לה' אי אתה מקדישו. אבל אתה מקדישו בכטן. הרמב"ם בפירושו המשנה.

3. ומעיר התוס' יום טוב: אף על גב שיכול להקדיש גם הזכר לשלמים, אורחא דמילתא